

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра філософії, біоетики та історії медицини
ВІДДІЛЕННЯ РЕЛІГІЄЗНАВСТВА ІНСТИТУТУ ФІЛОСОФІЇ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ ТА МЕДИЧНОЇ ЕТИКИ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ КОМЕНСЬКОГО В БРАТИСЛАВІ (Словаччина)
ЦЕНТР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ "HUMANUS" (Болгарія)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Кафедра релігієзнавства

ФІЛОСОФІЯ, РЕЛІГІЯ ТА МЕДИЦИНА В СУЧАСНУ ДОБУ

матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького)

11 – 12 червня 2025 р.

УДК 2+61] (062)

Р 36

Філософія, релігія та медицина в сучасну добу: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького). – К.: НМУ ім. О. О. Богомольця, ПП “Видавництво “Фенікс””, 2025. – 332 с.

ISBN 978-617-8310-48-6

Редакційна колегія:

Кучин Юрій Леонідович – ректор НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Науменко Олександр Миколайович – перший проректор з науково-педагогічної роботи та післядипломної освіти НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Земсков Сергій Володимирович – проректор з наукової роботи та інновацій НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Скрипник Рімма Леонідівна – проректор з науково-педагогічної роботи, міжнародних зв'язків та європейської інтеграції НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Саган Олександр Назарович – завідувач Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, професор.

Відповідальні редактори:

Васильєва Ірина Василівна – завідувач кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Шевченко Сергій Леонідович – професор кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ ім. О. О. Богомольця.

Рецензенти:

Гаврилюк Тетяна Вікторівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, права та соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії статистики, обліку та аудиту.

Сторожук Світлана Володимирівна – доктор філософських наук, професор, професор кафедри української філософії та культури Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Затверджено до друку Вченою радою Національного медичного університету імені О. О. Богомольця (протокол № 10 від 19 червня 2025 р.)

ISBN 978-617-8310-48-6

© НМУ ім. О. О. Богомольця, 2025

- patients-families/gambling-disorder/what-is-gambling-disorder
6. Петриченко, П. В. (2024), "Обмеження роботи онлайн казино (текст петиції)". – URL: <https://petition.president.gov.ua/petition/223008>
 7. Гмиря, А. (2024), "В Україні тисячі лудоманів: що з ними можна зробити та як лікувати залежність від гри". – URL: <https://thepage.ua/ua/politics/yak-likuvati-ludomaniyu-sered-vijskovih>
 8. Опитування проводилося соціологічною службою Центру Разумкова на замовлення ZN.UA з 20 по 28 червня 2024 року. Опитано 2027 респондентів віком від 18 років. Теоретична похибка вибірки не перевищує 2,3%. Докладніше див.: "Ігроманія у військових: проблематика та її подолання". – URL: <https://evolution.org.ua/gambling-among-the-military/>
 9. Thompson, J. M., Vogt D., Pedlar, D. (2022), "Success in life after service: A perspective on conceptualizing the well-being of military Veterans", *Journal of Military, Veteran and Family Health*, Vol. 8, No. 3. – URL: <https://doi.org/10.3138/jmvfh-2021-0037>
 10. Maas, M., Nower, L. (2021), "Gambling and military Service: Characteristics, comorbidity, and problem severity in an epidemiological sample", *Addictive Behaviors*, Volume 114, p. 106725. – URL: <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2020.106725>

Демчишин С. В.,
НМУ імені О. О. Богомольця,
solademchysyn06@gmail.com

Науковий керівник:
д. філос. н., проф. Шевченко С. Л.,
професор кафедри філософії, біоетики та історії медицини
НМУ імені О. О. Богомольця

РЕЛІГІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ МЕДИЦИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Філософія релігії є одним із найдавніших розділів філософії людства. Вона осмислювала сенс людського життя, віру в Бога, створювала основні принципи життя та настанови, виховувала мораль та духовність у суспільстві. На основі цього вчення, яке розвивалося та вдосконалювалося разом із людством сформувалася і філософія медицини. У багатьох аспектах ці науки пов'язані, деś вони повторюють одна одну, а деś доповнюють, стаючи одним цілим, яке не доцільно роз'єднувати.

В умовах війни філософія релігії та медицини стикається із жорстокими викликами сьогоденної реальності. Війна торкається не лише фізичного та матеріального стану людини, вона раниць душу, ламає моральні та духовні підвалини людського буття. У такий важкий час філософія просто зобов'язана адаптовуватися під змінні реалії та допомагати знайти нові шляхи для вирішення нагальних проблем людської душі.

Кожна війна нагадує людству, що зло існує. Це зло призводить до смертей, страждань ні в чому не винних людей. Перемогти його не так легко на практиці як пропонується багатьма фахівцями-теоретиками.

Християнський світ обурений, що відомі духовні наставники, до прикладу Папа Римський, відмовчуються, не озвучуючи своєї чіткої позиції. А дій, які повинні були б сприяти допомогти зупинити масові вбивства та насилля – немає. Натомість українців називають страждальним народом, з багаторічною історією своїх страждань [1; 2].

На початку кожної війни віра в Бога чи вищі сили зміцнюється. Але чим довше триває протистояння, тим більше людей зневірюються. Це прослідковується і в нашій країні. Кількість вірян, які сьогодні відвідує храми, постійно зменшується. Люди перестають сліпо вірити, що лише щира молитва здатна відвернути будь-яке зло. Молитва, яка лунала у домівці кожного українця напевно, відвернула окупацію всієї України, проте біда все ж постукала у домівки кожного з нас. Щодня кожна громада оплакує полеглих співвітчизників.

Сучасна філософія релігії не здатна пояснити чому в XXI столітті, після стількох війн і всього, що перенесло людство за всю свою історію, цей жах повторюється, а Бог на це закриває очі. Буча, Ірпінь, Маріуполь, тисячі закатованих як військових, так і цивільних людей, серед яких є зовсім малі діти, які як знову ж каже Біблія – безгрішні, чисті душі. Церква пропонує пояснення цьому, як відплату за людські гріхи. На нашу думку, зневіра у всесильність Бога часто настає внаслідок смерті близької людини [3].

Варто зупинитись на філософії медицини у воєнний час. Загальновідомо, що у бойових умовах, медики ділять поранених на групи: тих, кого можна врятувати, і тих, що вже шансів не мають. Медик зобов'язаний рятувати всіх без винятку. І кожен день він стикається з жакливим вибором, оскільки його ресурс і час обмежені, тому ними потрібно правильно вміти розпоряджатися для порятунку найціннішого – людського життя.

В українських реаліях для багатьох військових релігійний моралізм ставав безглуздом на фоні медичної філософії. Адже основним завданням медичної філософії є збереження людського життя з використанням будь-яких методів. Тоді як для релігійної філософії важливим є збереження та дотримання певних моральних принципів. Яскравим прикладом протиріччя підходів є переливання крові. Під час запеклих боїв, однією із найчастіших проблем, з якими стикаються медики, стають значні кровотечі, внаслідок чого людський організм не здатен самостійно регенерувати і поранений терміново потребує переливання донорської крові. І тут ми не говоримо лише про наших воїнів, але й беремо до уваги мирне населення, яке, відмовляючись покидати рідні домівки, опиняється на лінії протистояння. Окремі релігії забороняють робити таку медичну процедуру, як переливання крові. Зокрема такого табу дотримуються Свідки Єгови. Вони вірять, що кров є символом життя, яке належить Богу. Введення чужої крові вважається ними порушенням Божого закону. Через таке трактування священних текстів, на думку медичних працівників, представники таких релігій часто прирікають себе на вірну смерть.

Варто згадати і за військовополонених, яким щодня наші медики змушені надавати медичну допомогу, часто навіть ризикуючи власним життям. Щоправда сьогодні починається розвиватися інститут військового капеланства, який, на наш погляд, є прогресивним явищем з огляду на потребу уваги не лише до фізичного здоров'я, а й психічного та духовного українських військових.

Ще одним протиріччям релігії та філософії медицини є заборона методу, який передбачає використання тварин як своєрідних “фабрик” для вирощення органів чи тканин. Ця технологія є частиною методики ксенотрансплантації, що являє собою пересадку між різними видами. Пізніше ці “вирощені” органи чи тканини можна буде пересаджувати постраждалим воїнам. Насправді цей метод є досить ефективним, оскільки тварини швидко досягають дорослого віку.

Релігійна ідеологія зазвичай трансформувалася після кожної масштабної війни. Для прикладу, візьмемо Другу світову війну, після закінчення якої пропаганда РСР нав'язувала суспільству думку, що якщо б Бог дійсно існував, то хіба б він дозволив німецькому злу такою мірою себе проявити. В той час церкви й монастирі закривалися, церковні діячі зазнавали гонінь та репресій, тому місця де люди змогли б відродити свою віру просто на просто не було.

Соціологічне дослідження, яке проводилося Центром Разумкова в період з 28 квітня до 3 травня 2023 року (опитано 2020 респондентів віком від 18 років, теоретична похибка вибірки не перевищує 2,3%), показало, що церква перестала користуватися тим високим рівнем довіри, який мала раніше. Перший щабель посідає армія – ЗСУ. “Вірую в Бога” змінюється на “Вірю в ЗСУ” [4].

“На нулі” обов'язки Бога в польовому шпиталі перебирає на себе лікар, який вирішує, хто буде жити, а хто приречений, бо він не може врятувати кожного, хоч би як цього хотів. Це найскладніший моральний вибір для кожного медика, який дається непросто, бо не людина має робити такий вибір.

Отже, після завершення нинішньої війни нагальною стане потреба переосмислення фундаментальних духовних та релігійних засад західного світу. Україна має стати одним з тих осередків відновлення духовності, віри та моралі, які слугуватимуть основою для відродження нової ціннісної парадигми існування людства в мирний час. В світі без воєн, убивств та злочинів проти людяності. Перші кроки на цьому шляху уже зроблені: люди звертаються до практик, які більше задовольняють їх власні потреби, поступово налагоджується міжконфесійний діалог, “пом'якшуються” установлені приписи й правила в традиційних релігіях. Цілком можливо, що такі тенденції в близькому майбутньому лише покращуватимуть діалог між релігією та медичною філософією заради здоров'я та блага мільйонів людей.

Література:

1. “Папа Римський порівняв війну РФ проти України з нацистською “операцією Рейнгард””, *Укрінформ*, 07.12.2022. – URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-uarazom/3629525-papa-rimskij-porivnav-vijnu-rf-proti-ukraini-z-nacistskou-operacieu-rejngard.html> .

2. “Папа: не слід гратися з мучеництвом українського народу”, *CREDO*, 24 вересня 2023 р. – URL: <https://credo.pro/2023/09/356179>.
3. Коваленко Г. “Буча: Де був Бог і чи є Він взагалі”, *PICY – Релігійно-інформаційна служба України*. 04.04.2022, – URL: https://risu.ua/bucha-de-buv-bog-i-chi-ye-vin-vzagali_n127979.
4. “В умовах війни віра в Бога зміцнюється, але більшість опитаних українців не асоціюють себе з жодною парафією – опитування Центру Разумкова” – URL: <https://interfax.com.ua/news/general/912857.html>

Марапулець П. В.,
НМУ імені О. О. Богомольця,
polinamarapulets@gmail.com

Науковий керівник:
д. філос. н., проф. Шевченко С. Л.,
професор кафедри філософії, біоетики та історії медицини
НМУ імені О. О. Богомольця

РЕЛІГІЯ РПЦ ЯК ІНСТРУМЕНТ МАНІПУЛЯЦІЇ ТА ПРОПАГАНДИ

Релігія – особлива форма світогляду, що має конкретні принципи віровчення, визнані людьми й часом вічними та абсолютними. Догми божественної істинності протягом усього життя людства відіграють надзвичайно важливу роль у становленні цінностей, розумінні моралі, формуванні моделі поведінки. Водночас, віра може стати ключовим аспектом маніпуляції, що обмежує суб'єктивність думки та свободу вибору. Сьогодні РПЦ глибоко політизована та діє як повноцінна частина державного апарату. І на жаль, у свідомості більшості православ'я асоціюється саме з віросповіданням з центром у Москві. Водночас новостворена ПЦУ залишається пасивною в контексті антиморальних принципів Росії та РПЦ.

Система універсальї соціального функціонування духовної культури формує світогляд. Ці об'єктивні, суб'єктивні та об'єктивно-суб'єктивні поняття перебувають у постійній взаємодії. Якщо релігія та філософія очолюють загальну ціннісно-контролюючу службу, то віросповідання безумовно може стати основою для транслювання думок неблагородного характеру. [1]

Релігія часто стає зброєю в руках політиків і перетворюється на інструмент маніпуляції, втрачаючи духовність [2]. Це одна з думок британсько-американського журналіста та літературного критика Крістофера Гітченса, який був доволі категоричним і різким у своїх працях стосовно релігії. Однак ця цитата влучно характеризує актуальність проблеми політичної інструменталізації релігії, зокрема питання агресивного використання наративів православної церкви всесвітньо визнаною ворожою російською владою.

Упродовж усього існування Росії вищі прошарки суспільства створювали механізми соціальної та політичної дезорієнтації суспільства. Повна руйнація